

Dorota Malec

**O ŻYCIU I KARIERZE POLITYCZNEJ,
NAUKOWEJ I ZAWODOWEJ
STANISŁAWA MADEYSKIEGO (1841-1919)**

Wśród najwybitniejszych polskich prawników XIX i XX wieku nie było wielu notariuszy. Żaden z nich nie mógł przy tym poszczycić się tak wielkimi osiągnięciami i wysoką pozycją w świecie nauki i polityki, a także międzynarodowym środowisku notarialnym, jak Stanisław Madeyski (1841-1910).

Przez wiele lat był notariuszem w podkrakowskiej wsi Liszki, a następnie Brzesku i Podgórzu, kierował ogólnokrajowym austriackim stowarzyszeniem notariuszy, doszedł do godności dziekana Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego, a następnie rektora krakowskiej Almae Matris. Poza Madeyskim tę zaszczytną funkcję pełnił w XIX w. tylko jeden notariusz, Antoni Matakiewicz, jeszcze w czasach istnienia Wolnego Miasta Krakowa¹.

Największe sukcesy Stanisław Madeyski osiągnął jednak – pozostając przez wiele lat także notariuszem i uczonym – w działalności politycznej. Wyróżnił się bowiem jako wybitny polityk doby autonomii galicyjskiej, wielokrotny poseł do wiedeńskiej Rady Państwa oraz Sejmu Krajowego we Lwowie, pełnił również funkcję austriackiego ministra wyznań i oświaty w rządzie Alfreda Windischgrätza, a przez wiele lat był także sędzią w wiedeńskim Trybunale Państwa, stanowiącym prototyp sądu konstytucyjnego. Działalność ta stawia go w rzędzie najznakomitszych polskich polityków, których osiągnięcia przyczyniły się w znaczący sposób do sprawnego funkcjonowania systemu rządów autonomicznych w czasach cesarza Franciszka Józefa I oraz przekształcania się monarchii Habsburgów w państwo prawa, wyposażone we wszystkie niezbędne atrybuty prawne².

¹ Biogram A. Matakiewicza [w:] Z. Pietrzyk, *Poczet rektorów Uniwersytetu Jagiellońskiego 1400-2000*, Kraków 2000, s. 251; *Polski Słownik Biograficzny* (dalej PSB), t. 20, 1975, s. 169-170.

² Bliżej na ten temat A. Dziadziło, *Monarchia konstytucyjna w Austrii (1867-1914). Władza – obywatel – prawo*, Kraków 2001, s. 251 i nast.

Niemal całkowicie zapomnianego w Polsce Stanisława Madeyskiego przypomniał niedawno i ponownie odkrył dla polskiej nauki profesor Andrzej Mączyński, który poświęcił mu biograficzny artykuł w *Złotej Księdze Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego*, a także w miesięczniku „Rejent”³. Paradoksalnie, Madeyskiego poznano wcześniej w Austrii, gdzie powstało obszerniejsze studium monograficzne, przedstawiające jego bogaty dorobek i działalność⁴. Do chwili obecnej nie zostały jednak opublikowane w Polsce interesujące pamiętniki, pozostawione przez bohatera niniejszego tekstu⁵. Ich edycja mogłaby stanowić znaczący wkład do poznania dziejów prawników polskich, a zwłaszcza notariuszy w drugiej połowie XIX w. Warto przyrzeć się postaci Stanisława Madeyskiego raz jeszcze, by ukazać jego niebagatelne dokonania nie tylko środowisku prawników, w tym zwłaszcza notariuszy, które powinno pamiętać o nim jako o jednym ze swych najwybitniejszych przedstawicieli.

Stanisław Madeyski herbu Poraj urodził się 24 kwietnia 1841 r. w Sieniewie, jako syn zarządcy dóbr Czartoryskich, Michała Stanisława Madeyskiego i Józefy ze Stęchlińskich⁶. Po ukończeniu gimnazjum w Rzeszowie i zdaniu tamże w 1860 r. matury rozpoczął studia prawnicze na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Okres studiów dość lakonicznie wspominał w pamiętnikach, za to dużo miejsca poświęcił w nich swemu udziałowi w powstaniu styczniowym, zwłaszcza wyprawie na Radziwiłłów⁷. Po upadku powstania powrócił do przerwanej nauki, lecz już na Uniwersytecie Lwowskim, gdzie uzyskał absolutorium w 1864 r. Dwa lata później, po zdaniu wymaganych rygorozów – ponownie na Uniwersytecie Jagiellońskim – uzyskał stopień doktora. Już wcześniej rozpoczął pracę jako auskultant, później aktuariusz, adiunkt sądowy i sędzia w dzisiejszej krakowskiej dzielnicy Podgórze, wówczas stanowiącej oddzielone od Krakowa miasto⁸.

Na początku lat 70. XIX w., gdy na czele rządu wiedeńskiego stał Alfred Potocki⁹, Stanisław Madeyski pracował w sekcji galicyjskiej austriackiego Ministerstwa Sprawiedliwości¹⁰. Okres ten wspominał nienajlepiej, podkreślając brak zaufania do Polaków, których obecność była wprawdzie konieczna w sekcji galicyjskiej ministerstwa, ale też nie powierzano im poważniejszych zadań ani nie przydzielano stałych etatów¹¹. Niezadowolony z wykonywanej w latach 1870-1871

³ A. Mączyński, *Stanisław Madeyski (1841-1910)*, [w:] *Złota Księga Wydziału Prawa i Administracji*, pod red. J. Stelmacha i W. Uruszczaka, Kraków 2000, s. 163-167; idem, *Stanisław Madeyski – notariusz-profesor-polityk*, „Rejent” 2004, nr 1, s. 162-172.

⁴ J. Radzyner, *Stanisław Madeyski 1841-1910. Ein austro-polnischer Staatsman im Spannungsfeld der Nationalitätenfrage in der Habsburgermonarchie*, Wien 1983.

⁵ Przechowywane w Bibliotece Narodowej w Warszawie, mikrofilmy (dalej: mf) nr 50896-50904; wybrane, niewielkie fragmenty wspomnień w języku niemieckim opublikowała J. Radzyner, *op. cit.*, s. 323-332.

⁶ A. Mączyński, *op. cit.*, s. 165; C. Lechicki, biogram S. Madeyskiego, [w:] PSB, t. 19, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1974, s. 124.

⁷ *Moje wspomnienia*, t. I, mf 50896 (dalej: *Moje wspomnienia*).

⁸ C. Lechicki, *op. cit.*, s. 124.

⁹ A. Potocki (1822-1889), wybitny konserwatywny polityk galicyjski, austriacki minister rolnictwa (1867-1870) i premier rządu (1870-1871), marszałek Sejmu Krajowego we Lwowie (1875), namiestnik Galicji (1875-1883).

¹⁰ C. Lechicki, *op. cit.*, s. 124.

¹¹ *Moje wspomnienia*, s. 118.

pracy przyniosło jednak korzyści – Madeyski rozpoczął studia nad zagadnieniami procesu cywilnego – ze zrealizowanym wkrótce zamiarem napisania habilitacji.

Podczas pobytu w Wiedniu pojawiły się także inne ważne plany dotyczące kariery zawodowej. Jak sam szczerze przyznał, nie tyle z własnej potrzeby, co z inicjatywy żony, Konstancji z Kozubowskich, Madeyski postanowił starać się o posadę notariusza¹². Okoliczności sprzyjały zmianie zawodu – w Austrii trwały właśnie przygotowania do reorganizacji notariatu, związane z wprowadzeniem w życie nowej ustawy notarialnej z 1871 r.¹³ Choć jednocześnie zwiększono o 95 liczbę kancelarii notarialnych w Galicji, Madeyski nie miał szans na uzyskanie posady w Krakowie lub innej większej miejscowości, te bowiem zastrzeżone były dla tzw. kandydatów notarialnych. Z pomocą przyszedł mu czas jego przełożony w Ministerstwie Sprawiedliwości w Wiedniu, który doprowadził do utworzenia – specjalnie dla Madeyskiego – nowego notariatu w Liszkach pod Krakowem¹⁴.

Stanisław Madeyski nie ukrywał, że do wyboru kariery notarialnej skłoniły go zwłaszcza problemy finansowe: kancelaria notarialna miała mu zapewnić poprawę sytuacji materialnej, ale także pewną niezależność działania, której brakowało mu podczas pracy w Ministerstwie Sprawiedliwości¹⁵. Nienajlepszą początkowo opinię o notariacie, wynikającą z braku pełnego wewnętrznego przekonania o słuszności podjętej decyzji, dość szybko jednak zmienił, podkreślając, że „każdy zawód można sobie upiększyć, łącząc go z nauką i opromieniając względami na dobro ogólne”¹⁶.

Początki pracy notariusza były bardzo trudne. Po wiedeńskim epizodzie w dotychczasowej karierze, komfortowym życiu w eleganckiej kamienicy w dużym mieście, Madeyski wraz z rodziną znalazł się w niewielkiej wsi, zmuszony do wynajęcia na kancelarię „wilgotnego pokoju w jakimś starym domu, a na mieszkanie zaś dwa maleńkie pokoiki w chłopskim domu pod strzechą”¹⁷. Dość szybko Madeyscy zaadaptowali się jednak do nowych warunków, a rodzina powiększyła się o syna Jerzego, poprawiła się także ich sytuacja materialna, gdy kancelaria zaczęła przynosić dochód w wysokości co najmniej 3 tysięcy złotych rocznie¹⁸.

Problemy zdrowotne dzieci, którym lekarze zalecili zmianę klimatu¹⁹, połączone z konfliktem Madeyskiego z miejscowym sędzią powiatowym, zmusiły go do starań o przeniesienie do innej miejscowości²⁰. W 1875 r. uzyskał zgodę na uru-

¹² *Ibidem*.

¹³ O ustawie z 1871 r. m.in. D. Małec, *Notariat Drugiej Rzeczypospolitej*, Kraków 2002, s. 43 i nast., tamże ważniejsza literatura na ten temat.

¹⁴ Cechująca Madeyskiego zapobiegliwość i umiejętność dbania o własne interesy podkreślona została przez K. Chłędowskiego w jego *Pamiętnikach*, Wrocław 1951, t. 2, s. 91-92.

¹⁵ *Moje wspomnienia*, s. 119.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ Pozwoliło to Madeyskiemu na zakup ekwipażu, początkowo na jednego, a następnie dwa konie, co ułatwiało utrzymywanie kontaktów towarzyskich z okolicznymi dworami, *ibidem*.

¹⁹ Dzieci Madeyskich leczył Maciej Jakubowski, wybitny pediatra, dziekan Wydziału Lekarskiego (1889), a następnie rektor UJ (1900-1901), blisko spokrewniony ze znanym krakowskim notariuszem, poetą i dramaturgiem Franciszkiem Jakubowskim, bliżej o tym ostatnim D. Małec, *Franciszek Jakubowski – notariusz Wolnego Miasta Krakowa. Przyczynek do dziejów krakowskiego notariatu w XIX w.*, „Rejent” 2002, nr 6, s. 175 i nast.

²⁰ Zatarę z sędzią Misiewiczem miał, zdaniem Madeyskiego, podłoże w osobistej zazdrości o powodzenie materialne i stosunki sąsiedzkie, *ibidem*, s. 121.

chomienie – w drodze przeniesienia – kancelarii notarialnej w Brzesku, za sprawą której sytuacja materialna rodziny uległa dalszej poprawie²¹. Początkowo Madeyski wykazywał dużą niechęć do prowadzenia jakiegokolwiek działalności politycznej, przed podjęciem decyzji o przeniesieniu, przeprowadził w Brzesku rozmowy z burmistrzem i starostą powiatowym, by upewnić się, że nie będzie zmuszony do zajmowania się polityką²². Szybko zyskał zaufanie miejscowej społeczności, na co wpływ miało – jak sam podkreślał – „umiarkowanie w sprawach honorarium”²³. W prowadzeniu coraz lepiej działającej kancelarii zaczął pomagać mu brat stryjeczny, Roman, a gdy praktyka rozrastała się nadal – także szwagier Stefan Kozubowski²⁴. Pomoc krewnych sprzyjała zajęciu się innymi, poza pracą, sprawami. Kontynuacją poprzedniej działalności społecznej była aktywność w Towarzystwie Zaliczkowym²⁵.

Kolejnym krokiem w stronę kariery politycznej stało się, mimo deklarowanej początkowo niechęci dla działalności tego rodzaju, wybranie Madeyskiego w roku 1877 na wiceprzewodniczącego rady powiatowej, a następnie na burmistrza Brzeska²⁶. Szybko jednak – rozczarowany stosunkami wewnętrznymi w urzędzie, niskim poziomem fachowym urzędników, do których nie miał zaufania, charakterem spraw, załatwianych w urzędzie – zrezygnował z pełnienia funkcji burmistrza²⁷.

Zmiana pozwoliła Madeyskiemu na powrót do działalności naukowej. Już w poprzednich latach opublikował szereg prac, zarówno w formie osobnych publikacji, jak też w czasopismach naukowych²⁸. Z wiedeńskiego ministerstwa sprawiedliwości udało mu się uzyskać protokoły z obrad konferencji, która w latach 60. obradowała nad założeniami projektu ustawy o zobowiązaniach. Materiały te postanowił wykorzystać dla praktyki notarialnej, dzięki czemu powstała kolejna praca pod tytułem *Układanie kontraktów. Systematyczne studia z prawa cywilnego* (Kraków 1878)²⁹. Wkrótce napisał opublikowane tylko w języku niemieckim dzieło *Über die reale Grundlage der Lehre von den Befestigungsmitteln der Verträge*, na podstawie którego habilitował się na Uniwersytecie Jagiellońskim w 1879 r.³⁰

²¹ Jak wspominał Madeyski: „dochody moje wynosiły 5 do 7 tysięcy rocznie. Mieszkanie miałem tak ładne i tak obszerne, że postanowiliśmy zaproponować mojej matce, by u nas mieszkała”, *ibidem*, s. 125.

²² *Ibidem*.

²³ *Ibidem*.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ Madeyski zorganizował je w Liskach, w Brzesku jako wiceprezes Towarzystwa dokonał jego reformy, *ibidem*, s. 126.

²⁶ *Ibidem*, s. 129, 130.

²⁷ W anegdotycznej formie opisał okoliczności zdarzenia, które ostatecznie przekonało go do rezygnacji: „stało się to, gdy do jego kancelarii wbiegła zdenerwowana mieszkanka Brzeska, błagająca krzykiem i płaczem burmistrza i wszystkich jego pracowników i domowników, by ratowali ją przed sąsiadem, który chce pod jej domem wybudować ubikację”, *ibidem*.

²⁸ M.in. wydane w Krakowie: *O urzędzeniu sądów powiatowych w Galicji* (1869), *Podręcznik sądowy* (1870), *Niemiecko-polski słownik prawniczy cywilny* (1871), pełny wykaz publikacji J. Radzyner, *op. cit.*, s. 334-336.

²⁹ W języku niemieckim opublikowana po pewnych problemach w czasopiśmie „Zeitschrift für Notariat und freiwillige Gerichtbarkeit” 1879, nr 13.

³⁰ A. Mączyński, *op. cit.*, s. 165; w 1880 r. opublikował w czasopiśmie „Österreichische Allgemeine Gerichtszeitung“, nr 68-77 opartą na habilitacji pracę *Die Conventionalstrafe und ihre Anwendungsarten bei Verträgen*.

W następnym roku Madeyski rozpoczął wykłady jako docent prywatny, jak sam podkreślał, pierwszy w dziejach uczelni mieszkający poza miastem uniwersyteckim³¹. Zmiana przepisów, nakazująca wykładowcom zamieszkiwanie w miejscu prowadzenia wykładów, zmusiła Madeyskiego do starań o przeniesienie do Krakowa. Złożył podanie o przeniesienie do Podgórza, wciąż oddzielonego formalnie od Krakowa, planując łączenie notariatu z docenturą do czasu uzyskania katedry na Wydziale Prawa³².

Marzenie o karierze naukowej zrealizował w 1886 r. I choć jej rozwojowi oraz kontynuacji przeszkodziły ambicje i działalność polityczna, to i w tym zakresie odniósł znaczące sukcesy, stawiające go w rzędzie wybitnych polskich uczonych-prawników II poł. XIX w. Po okresie docentury, w 1886 r. został profesorem zwyczajnym i objął Katedrę Prawa Cywilnego na Uniwersytecie Jagiellońskim, którą kierował formalnie do roku 1893³³. W rywalizacji o Katedrę pokonał innego wybitnego prawnika, Ernesta Tilla, prowadzącego wówczas kancelarię adwokacką we Lwowie. Wydział Prawa UJ miał nadzieję, że Madeyski złoży mandat poselski po rozpoczęciu kariery uniwersyteckiej, zaś ministerstwo w Wiedniu przyznało mu najwyższą stawkę pborów profesora, aby materialnie nie stracił zbyt wiele po przejściu z notariatu na uczelnię³⁴. Wbrew oczekiwaniom Madeyski nie zrezygnował jednak z notariatu, prowadząc nadal kancelarię przez dependenta.

Szybkie uznanie i popularność w środowisku uniwersyteckim przyniosły mu w roku akademickim 1889/1890 wybór na funkcję dziekana Wydziału Prawa, zaś dwukrotnie, w latach 1892 oraz 1893 rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego³⁵. Wciąż wierny poglądom konserwatywnym sprzeciwiał się materializmowi w nauce i życiu, zwalczał przejawy poglądów socjalistycznych, a z jego inicjatywy Senat UJ zakazał w 1892 r. studentom przystępowania do stowarzyszeń i zgromadzeń robotniczych³⁶.

Warto wspomnieć jako swoisty paradoks, że w ostatnim roku kierowania Katedrą, Madeyski negatywnie ocenił rozprawę habilitacyjną, opóźniając przez to karierę naukową jednego z przyszłych najwybitniejszych polskich prawników i uczonych, zasłużonego także dla środowiska notariuszy, Władysława Leopolda Jaworskiego³⁷.

Aktywność polityczna zmusiła Madeyskiego ostatecznie do rezygnacji z Katedry. Na wniosek Wydziału Prawa UJ mianowano go jednak w 1897 r. profesorem honorowym prawa prywatnego i austriackiego prawa politycznego, i w tym charakterze nadal upoważniony został do wykładania prawa cywilnego³⁸.

³¹ *Moje wspomnienia*, s. 132.

³² *Ibidem*.

³³ M. Patkaniowski, *Dzieje Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego*, Kraków 1964, s. 375.

³⁴ *Ibidem*, s. 376.

³⁵ W ostatnim roku nie pełnił funkcji rektora, wobec objęcia fotela ministerialnego w Wiedniu, *ibidem*.

³⁶ C. Lechicki, *op. cit.*, s. 124; por. także J. Radzyner, *op. cit.*, s. 89 i nast.

³⁷ Madeyski, zwolennik szkoły historyczno-dogmatycznej, uznał pracę Jaworskiego *Nauka o służebnościach według prawa austriackiego* za zbyt radykalną i nie nadającą się do udzielenia mu *veniam docendi*; M. Patkaniowski, *op. cit.*, s. 378.

³⁸ *Ibidem*, s. 377.

Uniwersytecka docentura, a następnie profesura otworzyły Madeyskiemu drogę do poważnej kariery politycznej, zmuszając jednocześnie do rezygnacji z osobistego prowadzenia kancelarii, którą, jak sam stwierdził, oddał „w dzierżawę Tytusowi Bujnowskiemu za 5000 złotych rocznie”³⁹. Nadal jednak był notariuszem, zaś publikacje na temat notariatu, a zwłaszcza działalność w „Österreichischer Notariatsverein”, stowarzyszeniu notariuszy austriackich, którego członkiem był od początku jego istnienia, dała mu możliwość położenia ogromnych zasług dla aktywizacji środowiska notariuszy, nie tylko na terenie ziem polskich pod zaborem austriackim, lecz także w skali całej monarchii Habsburgów. Stanisław Madeyski pełnił w stowarzyszeniu kolejno funkcje jego wiceprezesa (1880-1889), a następnie prezesa (1889-1893)⁴⁰.

Karierę polityczną rozpoczął w 1879 r., gdy po raz pierwszy wybrany został posłem do wiedeńskiej Rady Państwa, a powtarzając sukces wyborczy w następnych latach, piastował mandat poselski przez niemal 20 lat, do 1898 r.⁴¹ Niezależnie od tego, w latach 1882–1891, trzykrotnie wybierany był także do Sejmu Krajowego we Lwowie⁴². W działalności politycznej dał się poznać jako konserwatysta, zdobywający szybko znaczącą pozycję w obozie stańczyków. W wiedeńskim poselskim Kole Polskim uchodził za znakomitego mówcę, który ustępował sztuką oratorską jedynie Julianowi Dunajewskiemu⁴³. W karierze parlamentarnej dwukrotnie przewodniczył Komisji Prawniczej, zaś w 1892 r. został wiceprezydentem Izby Posłów w wiedeńskiej Radzie Państwa⁴⁴. Dzięki swym wystąpieniom, pogłębionym gruntownymi studiami, szybko stał znawcą problematyki konstytucyjnej, zwłaszcza w aspekcie zagadnień języka urzędowego i problemów praw narodowości⁴⁵.

W latach 1893-1895 pełnił w wiedeńskim rządzie Alfreda Windischgrätza funkcję ministra wyznań i oświaty⁴⁶. Warto przypomnieć, że zdecydowane poparcie udzielane przez niego słoweńskiemu gimnazjum w Cilli (Styria) doprowadziło do konfliktu z Niemcami i upadku całego gabinetu. W 1899 r. mianowany został przez cesarza Franciszka Józefa I dożywotnim członkiem Izby Panów, wyższej izby wiedeńskiego parlamentu (Rady Państwa), szybko obejmując w niej funkcję wiceprzewodniczącego ugrupowania prawicowego⁴⁷. W latach 1907-1908 jego karierę polityczną zwińczył udział i przewodniczenie we wspólnych austro-węgierskich Delegacjach⁴⁸.

³⁹ *Moje wspomnienia*, s. 137.

⁴⁰ C. Lechicki, *op. cit.*, s. 124.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² *Ibidem*.

⁴³ J. Dunajewski (1824-1907), galicyjski polityk, ekonomista, jeden z najlepszych austriackich ministrów skarbu (1880-1891).

⁴⁴ A. Mączyński, *op. cit.*, s. 166.

⁴⁵ Rozwinięciem jego wystąpień stała się opublikowana w 1884 r. w Wiedniu praca *Die deutsche Staatsprache oder Österreich ein deutsches Staat*.

⁴⁶ Bliżej na temat jego działalności ministerialnej J. Radzyner, *op. cit.*, s. 128 i nast.

⁴⁷ C. Lechicki, *op. cit.*, s. 125.

⁴⁸ *Ibidem*.

Pogłębieniu wiedzy i zainteresowań problematyką praw obywatelskich służyła długa działalność w wiedeńskim Trybunale Państwa, w którym pełnił funkcje sędziowskie od 1898 r.⁴⁹ W utworzonym w 1869 r. Trybunale, rozstrzygającym spory między obywatelami a państwem na tle konstytucyjnych gwarancji praw obywatelskich, zasiadali ludzie o wysokim autorytecie i kwalifikacjach, znaczną część stanowili wśród nich profesorowie prawa uniwersytetów w Wiedniu, Pradze, Lwowie i Krakowie⁵⁰. Dzięki ich wiedzy, bezstronności orzekania, Trybunał osiągnął szybko znaczącą pozycję, a istotny wkład w działalność sądu i budowanie jego autorytetu wniósł Stanisław Madeyski.

Błyskotliwa kariera i liczne sukcesy wzbudzały zazdrość, a liczba nieprzyjaznych Madeyskiemu osób wzrosła zwłaszcza po jego wejściu do rządu⁵¹. Kazimierz Chłędowski, nie szczędzący w swych obszernych wspomnieniach złośliwych opinii żonie Madeyskiego, Konstancji, jego samego opisywał jako człowieka dzielnego, energicznego, jednego z najznakomitszych posłów, choć nieco wywyższającego się i krytykowanego za zbytnią – zdaniem oponentów – dbałość o sprawy materialne⁵². Zimą cała rodzina Madeyskich mieszkała w Wiedniu, przenosząc się na okres letni do Krakowa, gdzie byli właścicielami domu w ówczesnej dzielnicy Wola⁵³. Zapewne w ich salonie, podobnie jak w domach innych krakowskich profesorów, koncentrował się – jak to opisywał Kazimierz Morawski w odniesieniu do rodziny Dunajewskich, spowinowaconych z Madeyskimi – „duch starej Austrii, lub, dokładniej mówiąc, Austro-Polski”⁵⁴.

Stanisław Madeyski zmarł 19 czerwca 1910 r. w miejscowości kuracyjno-letniskowej Lussin-Grande na adriatyckiej wysepce Lussino, pochowano go w Krakowie na cmentarzu na Salwatorze.

Z małżeństwa z Konstancją Kozubowską pozostawił synów Jerzego i Roberta oraz córkę Zofię, która poślubiła Stanisława Dunajewskiego, syna Juliana Dunajewskiego⁵⁵. Jerzy Madeyski (1872-1939), urodzony w Liszkach w pierwszych latach działalności notarialnej ojca, podążył śladem jego kariery politycznej. Po ukończeniu w Krakowie studiów prawniczych, odbywanych częściowo w Wiedniu, wstąpił do austriackiej służby rządowej, by ostatecznie z poparcia Koła Polskiego objąć w 1918 r., w przedostatnim rządowym gabinecie austriackim przed

⁴⁹ Złożył wówczas mandat poselski, a w ogłoszonym w 1899 r. *Sprawozdaniu poselskim* przedstawił wyraźnie swoje poglądy polityczne; C. Lechicki, *op. cit.*, s. 125.

⁵⁰ A. Dziadzio, *op. cit.*, s. 65.

⁵¹ K. Chłędowski, *op. cit.*, t. 2, s. 127.

⁵² *Ibidem*, s. 91.

⁵³ *Ibidem*.

⁵⁴ K. Morawski, *Kraków przed trzydziestu laty*, Warszawa 1932, s. 57; o J. Dunajewskim oraz związkach Madeyskich i Dunajewskich por. przypis 43 oraz niżej. Próby realizacji ambicji towarzyskich nie zawsze kończyły się jednak sukcesem, por. relację K. Chłędowskiego z nieudanego przyjęcia zorganizowanego przez Madeyskich w Wiedniu; K. Chłędowski, *op. cit.*, t. 2, s. 129.

⁵⁵ Złośliwy obraz stosunków rodzinnych Madeyskich i Dunajewskich oraz nieudanego małżeństwa Zofii i Stanisława przedstawił K. Chłędowski, winą obarczający Konstancję Madeyską; K. Chłędowski, *op. cit.*, t. 2, s. 91-92.

upadkiem monarchii, funkcję ministra wyznań i oświaty⁵⁶. W okresie międzywojennym był m.in. posłem Rzeczypospolitej w Berlinie⁵⁷.

Stanisław Madeyski, błyskotliwy mówca, człowiek obdarzony znakomitymi zdolnościami i olbrzymią energią, które zaprowadziły go na szczyty kariery politycznej, naukowej, uniwersyteckiej należy do najwybitniejszych postaci politycznych swej epoki. Jego działalność przyczyniła się w istotny sposób do sprawnego funkcjonowania systemu rządów autonomicznych w Galicji, do utrwalenia instytucji państwa prawa, przestrzegania obywatelskich praw, zagwarantowanych konstytucyjnie w skali całej monarchii austro-węgierskiej.

Oceniając jego karierę i dorobek życiowy trudno nie oprzeć się podziwowi, jak wspinała drogę przeszedł Madeyski od początków kariery notarialnej w małej, biednej wsi pod Krakowem, poprzez zaufanie wyborców, uniwersyteckich kolegów, notariuszy, do najwyższych honorów i godności otrzymywanych z rąk cesarza Franciszka Józefa I w uznaniu zasług. Postać Stanisława Madeyskiego zasługuje na życzliwą pamięć polskich notariuszy, których środowisko może z dumą wskazywać go jako jednego ze swych najwybitniejszych przedstawicieli.

⁵⁶ Pełnił ją zaledwie 3 miesiące, ustępując jeszcze przed upadkiem całego rządu i odmawiając przyjęcia funkcji w kolejnym gabinecie; C. Lechicki, biogram Jerzego Wiktora Madeyskiego, PSB, s. 122; por. także J. Madeyski, *Z przełomowych dni 1918 roku*, Kraków 1920..

⁵⁷ C. Lechicki, *op. cit.*